
Θρησκεία και Ψυχανάλυση

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του **Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)** σας καλωσορίζει στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης με τίτλο **«Θρησκεία και Ψυχανάλυση»**.

Η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων οδήγησε το **Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning)** του Ε.Κ.Π.Α. στο σχεδιασμό των πρωτοποριακών αυτών Προγραμμάτων Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης, με γνώμονα τη **διασύνδεση της θεωρητικής με την πρακτική γνώση**, αναπτύσσοντας κυρίως, την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Στη συνέχεια, σας παρουσιάζουμε αναλυτικά το πρόγραμμα σπουδών για το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης: **«Θρησκεία και Ψυχανάλυση»**, τις προϋποθέσεις συμμετοχής σας σε αυτό, καθώς και όλες τις λεπτομέρειες που πιστεύουμε ότι είναι χρήσιμες, για να έχετε μια ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η θρησκεία έγινε αντικείμενο σφοδρής κριτικής κυρίως μέσα στην νεωτερικότητα από τον διαφωτισμό ως σήμερα. Η επιστήμη, η κοινωνία και ο άνθρωπος είναι οι τρεις εστίες θρησκευτικής κριτικής με τα αντίστοιχα επιχειρήματα: Γαλιλαίος και Δαρβίνος απορρίφθηκαν, οι επαναστάσεις (Γαλλική, Οκτωβριανή) παρακωλύθηκαν, ο ανθρώπινος πόνος δεν εξηγείται με Θεό πανάγαθο, παντοδύναμο και παντογνώστη.

Η πιο πρόσφατη στις αρχές του 20ού αιώνα και ταυτόχρονα η πιο δριμεία κριτική διατυπώθηκε από την ψυχανάλυση με πρωτεργάτη τον θεμελιωτή της Φρόυντ (6.5.1856 – 23.9.1939) από τα πρώτα έργα του (Τοτέμ και Ταμπού 1912) μέχρι τα κορυφαία κείμενά του (Πολιτισμός Πηγή Δυστυχίας 1930) ως το κύκνειο άσμα του (Ο Μονοθεϊσμός και ο Άνδρας Μωυσής 1938). Κεντρική θέση του είναι ότι η θρησκεία είναι μια νεύρωση που αφορά την παιδική ανωριμότητα του ανθρώπινου ψυχισμού εξαιτίας του φόβου του θανάτου, της ενοχής και του θείου νόμου. Η ψυχοθεραπεία δεν καταργεί την θρησκεία ούτε την απαγορεύει, αλλά επιτρέπει στον άνθρωπο να επιλέξει μεταξύ νοσηρής θρησκευτικής ανωριμότητας του ανήλικου ατόμου και υγιούς άθρησκης ωριμότητας του ενήλικου προσώπου.

Η ψυχαναλυτική κριτική της θρησκείας είναι ενδιαφέρουσα και αξιοπρόσεκτη. Δικαιώνεται η πυρηνική θέση της, αλλά υπερβάλλει η περαιτέρω επιχειρηματολογία. Υπάρχει ένα θέμα κατανόησης και πρόσληψης της θρησκευτικής κριτικής από την ψυχανάλυση. Αλλά επίσης επιβάλλεται η κριτική οριοθέτησή της τόσο μέσα στην ψυχαναλυτική παράδοση που διαφοροποιήθηκε από την φροϋδική «ορθοδοξία» όπως ο Γιουνγκ, ο Αντλερ και ο Φρομ, όσο και εκτός αυτής στην πρωτοποριακή θεολογία του μονοθεϊσμού (εβραϊκού και χριστιανικού) που αφομοίωσε τον πυρήνα αυτής της ψυχολογικής κριτικής και αποστασιοποιήθηκε από τον φλοιό της ιδεολογικής πολεμικής που επιχειρήθηκε από μερικούς εκλαϊκευτικούς κύκλους. Στόχος του προγράμματος είναι η έγκυρη ενημέρωση της ψυχαναλυτικής κριτικής στην θρησκεία με βάση τα πηγαία κείμενα του Φρόυντ και των διαδόχων του καθώς επίσης η έντιμη κριτική τοποθέτηση της σύγχρονης πρωτοποριακής θεολογίας απέναντι σε αυτήν την κριτική. Η διάκριση ψυχολογίας και ιδεολογίας, η κατανόηση της ψυχαναλυτικής κριτικής μακριά από την ψυχολογίζουσα πολεμική κατά της θρησκείας και η έντιμη συζήτηση με βάση την έγκυρη πληροφόρηση είναι οι κατευθυντήριες γραμμές μέσα στις οποίες κινείται το πρόγραμμα.

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Αίτηση συμμετοχής μπορούν να υποβάλλουν:

- ▶ απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ της ημεδαπής και της αλλοδαπής
- ▶ απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με συναφή στο αντικείμενο εργασιακή εμπειρία

Η αίτηση συμμετοχής υποβάλλεται ηλεκτρονικά, μέσω της ιστοσελίδας:

<https://elearningekpa.gr/>

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

Τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση του Προγράμματος από τους εκπαιδευόμενους είναι:

- ▶ Πρόσβαση στο Διαδίκτυο
- ▶ Κατοχή προσωπικού e-mail
- ▶ Βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών

5. ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία στα προγράμματα εξ αποστάσεως επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ διεξάγεται μέσω του διαδικτύου, προσφέροντας στον εκπαιδευόμενο «*αυτονομία*», δηλαδή δυνατότητα μελέτης ανεξαρτήτως περιοριστικών παραγόντων, όπως η υποχρέωση της φυσικής του παρουσίας σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος διατίθεται σταδιακά, ανά διδακτική ενότητα, μέσω ειδικά διαμορφωμένων ηλεκτρονικών τάξεων. Κατά την εξέλιξη κάθε θεματικής ενότητας αναρτώνται σε σχετικό link οι απαραίτητες για την ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανακοινώσεις.

Ο εκπαιδευόμενος, αφού ολοκληρώσει τη μελέτη της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, καλείται να υποβάλει ηλεκτρονικά, το αντίστοιχο τεστ αξιολόγησης. Τα τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν ερωτήσεις αντιστοίχισης ορθών απαντήσεων, πολλαπλής επιλογής, αληθούς/ψευδούς δήλωσης, ή upload, όπου ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να διατυπώσει και να επισυνάψει την απάντησή του. Η θεματική ενότητα μπορεί να συνοδεύεται από τελική εργασία, η οποία διατίθεται κατά την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας (εφόσον το απαιτεί η φύση της θεματικής ενότητας) και αφορά το σύνολο της διδακτέας ύλης.

Παράλληλα, παρέχεται **πλήρης εκπαιδευτική υποστήριξη** δεδομένου ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να απευθύνεται ηλεκτρονικά (για το διάστημα που διαρκεί το εκάστοτε μάθημα) στον ορισμένο εκπαιδευτή του, μέσω ενσωματωμένου στην πλατφόρμα ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, για την άμεση επίλυση αποριών σχετιζόμενων με τις θεματικές ενότητες και τις ασκήσεις αξιολόγησης ή την τελική εργασία.

6. ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε κάθε διδακτική ενότητα ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να επιλύει και να υποβάλλει ηλεκτρονικά το αντίστοιχο τεστ, τηρώντας το χρονοδιάγραμμα που έχει δοθεί από τον εκπαιδευτή του. Η κλίμακα βαθμολογίας κυμαίνεται από 0 έως 100%. Συνολικά, η βαθμολογία κάθε θεματικής ενότητας προκύπτει κατά το 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία, η οποία εκπονείται στο τέλος του συγκεκριμένου μαθήματος και εφόσον το απαιτεί η φύση αυτού.

Η χορήγηση του **Πιστοποιητικού Επιμόρφωσης** πραγματοποιείται, όταν ο εκπαιδευόμενος λάβει σε όλα τα μαθήματα βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο του 50%. Σε περίπτωση που η συνολική

βαθμολογία ενός ή περισσότερων μαθημάτων δεν ξεπερνά το 50%, ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα επανεξέτασης των μαθημάτων αυτών μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του προγράμματος. Η βαθμολογία που θα συγκεντρώσει κατά τη διαδικασία επανεξέτασής του είναι και η οριστική για τα εν λόγω μαθήματα, με την προϋπόθεση ότι ξεπερνά εκείνη που συγκέντρωσε κατά την κανονική διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε διαφορετική περίπτωση διατηρείται η αρχική βαθμολογία.

7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ

Πέρα από την **επιτυχή ολοκλήρωση** του προγράμματος για τη χορήγηση του Πιστοποιητικού απαιτούνται τα εξής:

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης**

Η διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης Εκπαιδευόμενου στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, εξουσιοδοτημένο στέλεχος του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, επικοινωνεί τηλεφωνικώς με ένα τυχαίο δείγμα εκπαιδευόμενων, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συμμετείχαν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες του προγράμματος, εάν αντιμετώπισαν προβλήματα σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, την επικοινωνία με τον ορισμένο εκπαιδευτή τους, καθώς και με τη γενικότερη μαθησιακή διαδικασία. Η τηλεφωνική επικοινωνία διεξάγεται με την ολοκλήρωση του εκάστοτε προγράμματος, ενώ η μέση χρονική διάρκειά της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι περίπου 2-3 λεπτά.

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης, εφόσον κληθεί, ή μη ταυτοποίησής του κατά τη διεξαγωγή της, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων**

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων διασφαλίζει την εγκυρότητα των στοιχείων που έχει δηλώσει ο εκπαιδευόμενος στην αίτηση συμμετοχής του στο Πρόγραμμα και βάσει των οποίων έχει αξιολογηθεί και εγκριθεί η αίτηση συμμετοχής του σε αυτό.

Κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας του προγράμματος, πραγματοποιείται δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων από τη Γραμματεία. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να

προσκομίζει τα απαραίτητα δικαιολογητικά τα οποία πιστοποιούν τα στοιχεία που έχει δηλώσει στην αίτηση συμμετοχής (Αντίγραφο Πτυχίου, Αντίγραφο Απολυτήριου Λυκείου, Βεβαίωση Εργασιακής Εμπειρίας, Γνώση Ξένων Γλωσσών κ.τ.λ.).

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων, εφόσον κληθεί, ή μη ύπαρξης των δικαιολογητικών αυτών, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Αποπληρωμή του συνόλου των διδάκτρων**

Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να μην έχει οικονομικής φύσεως εκκρεμότητες. Σε περίπτωση που υπάρχουν τέτοιες, το πιστοποιητικό σπουδών διατηρείται στο αρχείο της Γραμματείας, μέχρι την ενημέρωση της για τη διευθέτηση της εκκρεμότητας.

Αναλυτική περιγραφή των παραπάνω υπάρχει στον Κανονισμό Σπουδών:

<https://elearningekpa.gr/regulation>

8. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού είναι μέλη ΔΕΠ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ή και ειδικοί εμπειρογνώμονες με ιδιαίτερη συγγραφική καταξίωση, οι οποίοι κατέχουν πολύ βασικό ρόλο στην υλοποίηση του προγράμματος.

9. ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης περιλαμβάνει **10 διδακτικές ενότητες (μαθήματα)**.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Μάθημα: Θρησκεία και Ψυχανάλυση

Διδακτική Ενότητα 1. Ο Φρόυντ και η ψυχανάλυση.

Περιεκτική εισαγωγή στην ψυχαναλυτική θεωρία και κλινική θεραπευτική πράξη. Βιογράφιση του Φρόυντ. Γενεαλογία της ψυχαναλυτικής παράδοσης (Γιουνγκ, Αντλερ, Φρομ, Λακάν, Γουίνικοτ, Ντολτό, Κρίστεβα).

Διδακτική Ενότητα 2: Η θρησκεία στο φως της ψυχανάλυσης.

Συνοπτική συστηματική και κριτική θεώρηση των θεμελιωδών θέσεων της φροϋδικής κριτικής στην θρησκεία εξελικτικά (1912, 1930, 1938) στα αντίστοιχα κείμενά του. Σφαιρική θεώρηση της κριτικής στην θρησκεία από τους επιγόνους του Φρόυντ (Γιουνγκ, Αντλερ, Φρομ κλπ).

Διδακτική Ενότητα 3: «Το Μέλλον μιας Αυταπάτης» (1927).

Η πρωταρχή της φροϋδικής κριτικής στην θρησκεία. Φύση και πολιτισμός σε διαστολή. Μονάδα και ομάδα σε αντιπαράθεση. Ο Καρλ Γκούσταβ Γιουνγκ και το συλλογικό ασυνείδητο (persona, animus, anima).

Διδακτική Ενότητα 4: Θεός και πατέρας. Θρησκεία και πολιτισμός.

Ο άνθρωπος ως ανώριμο παιδί του Θεού και του πατέρα του. Φόβος και ανάγκη. Ο λόγος του πατέρα (απαγόρευση) και νόμος του Θεού (Δεκάλογος). Ο Αλφρεντ Αντλερ και η θρησκεία: σύμπλεγμα κατωτερότητας και ανωτερότητας στην ατομική ψυχολογία.

Διδακτική Ενότητα 5: Η θρησκεία ως νεύρωση.

Το παράλογο της πίστης απέναντι στο έλλογο της γνώσης. Η επιχειρηματολογία της ψυχαναλυτικής κριτικής. Η θρησκεία ως «καθολική καταναγκαστική νεύρωση» του πολιτισμού. Ο Έριχ Φρομ και η κοινωνική ψυχολογία της θρησκείας: αυταρχική ή / και ανθρωπιστική θρησκεία.

Διδακτική Ενότητα 6. «Η Δυσφορία μέσα στον Πολιτισμό» (1930).

Η ολοκλήρωση της φροϋδικής κριτικής στην θρησκεία. Γιατί οι επιτυχημένοι άνθρωποι δεν είναι ευτυχισμένοι κιάλας; Πώς συμβιβάζεται η ευτυχία της ανθρωπότητας (πρόσδος του πολιτισμού) με την δυστυχία του ανθρώπου (δυσφορία, ναυτία, δυσανεξία) εντός του πολιτισμού; Ψυχαναλυτική κριτική της θρησκείας στον Μαρκούζε, τον Λακάν και στην «Αντιψυχιατρική».

Διδακτική Ενότητα 7: Φύση και πολιτισμός.

Η αφετηριακή διαφορά φύσης – πολιτισμού (natura – cultura) και η ψυχική επιβάρυνση του ανθρώπου εντός του πολιτισμού. Ο έρωτας και η ανάγκη ως οι μοχλοί της κοινωνίας. Η Τζούλια Κρίστεβα και η θρησκεία στην ψυχανάλυση: αγάπη, πίστη, μελαγχολία, ανατολικός και δυτικός μονοθεϊσμός.

Διδακτική Ενότητα 8: Επιθετικότητα και σεξουαλικότητα.

Το δίπτυχο του ανθρώπινου ψυχισμού. Ο «έρως» ως «έρις». Η σχέση και η σύγκρουση σε αλληλεξάρτηση. Σχάση και σχέση: το δίδυμο της ζωής του ανθρώπου. Βία και έρως. Υπάρχει αγάπη για τον πλησίον: Η Φρανσουάζ Ντολτό και η θρησκεία στην παιδοψυχιατρική: η ψυχαναλυτική ανάγνωση των Ευαγγελίων (ιάσεις και αναστάσεις).

Διδακτική Ενότητα 9. Ενοχή και αμαρτία.

Η ηθική συνείδηση ως γενεσιουργός παράγοντας της ενοχής. Θρησκεία, έρωτας και πολιτισμός. Ενοχή, αμαρτία και μετάνοια ψυχοθεραπευτικά. Ο Ίρβιν Γιάλομ και η ομαδική υπαρξιακή ψυχοθεραπεία: θρησκεία και ψυχιατρική, φιλοσοφία και ψυχανάλυση.

Διδακτική Ενότητα 10: Το μέλλον της θρησκείας.

Η ανέφικτη κατάργηση της θρησκείας και η άκριτη επιβίωση της θρησκευτικότητας. Το ιερό και το «ωκεάνιο» βίωμα του ανθρώπου. Το έλλογο και το παράλογο ως προοπτική του πολιτισμού μας ή Απόλλωνας και Διόνυσος στην Βίβλο. Τα φροϋδικά όρια της ψυχαναλυτικής κριτικής στην θρησκεία.